

Марко Мијатовић*

Независни истраживач, Београд

ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ У ЗАЈЕЧАРУ И КОСЈЕРИЋУ 2025. ГОДИНЕ

Сажетак

Редовни локални избори у граду Зајечару и Општини Косјерић, одржани 8. јуна 2025. године, представљали су прво изјашњавање грађана Србије у промењеним друштвено-политичким околностима изазваним новосадском трагедијом 1. новембра 2024. године у којима је због пада надстрешнице на железничкој станици страдало шеснаест људи. Ова трагедија праћена је студентским демонстрацијама започетим крајем истог месеца, прво од стране студената и професора београдског Факултета драмских уметности, а потом и осталих факултета и универзитета у Србији, који су добили на замаху почетком 2025. године и кулминирали протестом у Београду средином марта и окупљањем неколико стотина хиљада људи.

Укључивање студената (или како ћемо у тексту називати *студентског покрета*) значајно је променила политичку слику Србије кроз, како су показивала прва истраживања јавног мњења, пад или пак стагнацију популарности владајуће странке и њених коалиционих партнера, али и, парадоксално, странака опозиције, уз наглашени раст популарности студентског покрета као потенцијалне будуће политичке снаге. Прва прилика за демонстрацију нових

* Имејл адреса: markomijatovic78@gmail.com; ORCID: 0009-0008-9948-2287.

односа политичких снага били су дакле редовни локални избори у Зајечару и Косјерићу. Иако на њима опозиционе листе, уз подршку студентског покрета, нису успеле да однесу победу над странкама власти показало се да је њихов успех био далеко значајнији него на претходним изборима у овим локалним самоуправама.

Кључне речи: локални избори, Република Србија, политичке партије, град Зајечар, Општина Косјерић

УВОД

Циљ овог рада је да се да дескриптивна анализа редовних локалних избора из секундарних извора (у првом реду званичних статистичких података и медијског извештавања), уз примену основних аналитичких метода (синтеза, поређење, генерализација), како би се представили редовни локални избори у граду Зајечару и Општини Косјерић, одржани 8. јуна 2025. године, као први избори након новосадске трагедије у новембру 2024. године и таласа снажне друштвено-политичке кризе која је након ње захватила земљу. Научни значај овог рада везан је за генерално малу истраженост феномена локалних избора, у овом случају и као рефлексije коју догађаји са националног могу да се пренесу на локални политички ниво.

ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ – ЗНАЧЕЊЕ И ФУНКЦИЈЕ

Локални избори су политички процес избора којим се успостављају представничка тела у локалним територијалним заједницама. Они имају секундарни значај у односу на националне изборе, а важност им варира од земље до земље у зависности од положаја локалних власти (Kasapović 2003, 199).

Особине локалних избора су двојачке. Они су „политички процеси исте врсте, али основна је разлика у томе што се ради о уласку у политичку арену на различитим нивоима друштвене моћи, управљања и утицаја у институцијама које се конституишу” (Jovanović 2009, 173). Па ипак, као и национални, локални избори су важан процес унутар једног демократског друштва у којима

компетитивни избори обезбеђују легитимитет поретка (Stepanov 2008, 128).

У хијерархији избора локални избори имају мању политичку тежину од националних, али свакако да имају свој значај у свакој земљи. Пре свега, локални избори по својој конституцији, имајући у виду бројност локалних самоуправа и њихових представничких тела као и број кандидата, представљају најшири облик партиципације на изборима пре свега у практиковању пасивног бирачког права. Конкретно, у Србији у циклусу локалних избора 2023. и 2024. године бирало се 6.127 одборника, док је у надметању учествовало 876 кандидатских листа са укупно 25.111 кандидата или више од четири кандидата на једно одборничко место (Republički zavod za statistiku, 2024b, 21). Локални избори су свакако и „борба за престиж” овога пута у локалним политичким аренама и унутар и између локалних политичких актера и њихова платформа за регрутацију бирача и чланова у предизборној кампањи (Mijatović 2016, 83).

Конечно, на локалној равни начелно локални избори могу да буду и најважнији бирачима јер се на њима одлучује о локалним темама које су за грађане најважније у свакодневном животу. Од квалитета локалних власти у многоне зависи квалитет живота у одређеној локалној самоуправи, разуме се зависно од положаја локалне самоуправе и локалних власти у сваком појединачном националном политичком систему. Па ипак, нижа партиципација не оправдава ову поставку и на њима гласа мање бирача него на националним изборима, па тако и сами грађани локалне изборе виде као изборе који имају мању важност од националних (Jovanović, Matić 2020, 682). Наравно, да постоје изузеци па се излазност може на локалним изборима драматично повећати у периодима изразитијих друштвених турбуленција, за шта су нарочит пример били конкретно избори у Општини Косјерић.

Издајамо да су псефолози на основу својих истраживања још пре неколико деценија истакли још једну важну карактеристику локалних избора, а то је да они на средини мандата националне власти могу бити и „барометар-избори”, односно избори који мере „пролазно време” политичких снага власти и опозиције, односно да ли је дошло да раста, пада или пак стагнације подршке власти од стране грађана. До тог закључка се дошло на основу праћења резултата покрајинских избора у Немачкој или пак допунских локалних избора у САД (Anderson and Ward 1996, 448). И у Србији

су локални избори 1996. године имали функцију „барометар-избора” када је национална опозиција узела власт у 40 општина и градова Србије чиме је фактички наговештена промене власти четири године касније (Mijatović 2016, 372–373).

Управо у овом контексту сагледаћемо изборе у Зајечару и Косјерићу као „барометар-изборе” имајући у виду да је актуелна Влада Србије изабрана на националним изборима у децембру 2023. године и да је дошло до социјалног покрета незадовољства које је кулминирало од пада надстрешнице на железничкој станици у Новом Саду 1. новембра 2024. године.

ДРУШТВЕНО – ПОЛИТИЧКИ КОНТЕКСТ ИЗБОРА

Председница Народне скупштине Ана Брнабић расписала је 13. априла редовне изборе у Косјерићу и Зајечару за 8. јун 2025. године. Расписивање избора поклопило се са јаким друштвеном кризом која је започела споменутом новосадском трагедијом 1. новембра 2024. године – обрушавањем надстрешнице на новосадској железничкој станици. На почетни шок и спонтана окупљања грађана поводом несрећног догађаја надовезали су се крајем истог месеца инцидент испред Факултета драмских уметности на Новом Београду, који је условио обуставу наставе и блокаде наведеног факултета коме су се у наредним данима прикључили и други факултети, односно студенти и професори Универзитета у Београду, а потом и универзитета у Новом Саду, Нишу, Крагујевцу, Новом Пазару, те део Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици.

Протестима који су се проширили широм Србије, и коме су се прикључили страначки активисти опозиционих партија, односно активисти невладиних организација, кулминирали су 13. јануара 2025. године масовним окупљањем на београдском тргу Славија. Наставили су се масовним окупљањима у Крагујевцу 15. фебруара, у Нишу 1. марта, те поновним масовним окупљањем у Београду 15. марта који је по различитим проценама окупио од триста хиљада до пола милиона људи, сврставајући овај скуп у један од највећих, ако не и највећи у историји обновљеног вишепартизма у Србији након 1990. године.

Оно што је био новум ових протеста је то да су их водили студентски зборови, подржани од стране високошколских установа

и да су при томе одбијали било какву организациону сарадњу са опозиционим странкама и покретима и нису тражиле ванредне изборе, већ изнели захтеве за разрешење читавог случаја пада надстрешнице у Новом Саду, позивајући да „државне институције почну да раде свој посао”. Посебно је значајно било и активирање облика непосредне демократије, пре свих зборова грађана.

Са почетком масовних студентских блокада и протеста, али и локалних спонтаних протеста грађана, који су насумично букнули у Краљеву, Рачи, Богатићу и другим местима, странке опозиције су се понеле прилично конфузно. Првих седмица су опозиционе странке покушавале да спрече рушење старог трамвајског моста у Београду, од чега се већ крајем 2024. године одустало. Проевропска опозиција (Народни покрет Србије, Странка слободе и правде, Демократска странка и други), делови десне, суверенистичке опозиције (Нова демократска странка Србије и Покрет обнове Краљевине Србије), као и ванпарламентарни покрет Крени-Промени са првим месецима 2025. године почели су да заступају идеју „Владе народног поверења”, која би, ослоњена на тзв. македонски модел, односно Извештај Прибеове комисије, била успостављена као нека врста концентрационе владе свих парламентарних странака – и власти и опозиције – уочи свих избора, а чији би задатак био да у року од неколико месеци припреми услове за одржавање слободних и фер демократских, ванредних парламентарних избора (NI 2025).

Странке власти прешле су у дефанзиву, оштро одбијајући идеју била какве „прелазне” или „концентрационе” владе. Формално, услед једног грубог инцидента који се догодио у Новом Саду, премијер Милош Вучевић (Српска напредна странка) поднео је оставку у марту 2025. године. Председник Србије Александар Вучић почео је да обилази мање средине за које се сматрало да су одане владајућој коалицији (Јагодина, Кикинда, општине Расинског округа и др.), донекле успевајући да парира јаком темпу протеста и манифестација које је организовао студентски покрет. На већи скуп у главном граду, Београду, Српска напредна странка се опредељује тек 12. априла 2025. године, који ни из далека својом масовношћу није могао да парира непуних месец дана раније организованом студентском протесту у Београду. Неколико дана касније, 18. априла 2025. године са постојећом владајућом већином у парламенту (чији су градивни елементи и даље Српска напредна странка и Социјалистичка партија Србије) изгласана је нова Влада Ђуре Мацута, која је у Владу довела

већи број нестраничких лица, иако је њена основна потка и даље била сачињена од високих функционера Српске напредне странке и Социјалистичке партије Србије, као и других мањих партнерских и мањинских странака (Социјалдемократска партија Србије, Партија уједињених пензионера Србије, Странка правде и помирења и др.).

Током протеста, који су кулминирали позивом на ванредне парламентарне изборе 5. маја 2025. године, студенти су истакли више захтева властима, и то прво четири – објављивање целокупне документације о реконструкцији Железничке станице у Новом Саду и кривичну одговорност за смрт 16 људи; потврда идентитета и покретање кривичних пријава против одговорних за нападе на студенте и професоре; одбацивање кривичних пријава против ухапшених и приведених демонстраната током студентских протеста; повећање буџета за високо образовање за 20%. Након протеста 15. марта, студенти су поставили нови захтев – детаљну истрагу поводом инцидента (претпоставља се звучним топом) на наведеном протесту (*Danas* 2025a).

ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ У ЗАЈЕЧАРУ И КОСЈЕРИЋУ – АКТЕРИ И КАМПАЊА

Редовни локални избори у Зајечару и Косјерићу, 8. јуна 2025. године, ненадано су добили на значају јер је требало да одиграју улогу „барометар-избора” какви локални избори генерално и јесу када се одржавају самостално (без избора за национални ниво власти) и да буду прво пребројавања снага први пут после локалних избора у јуну 2024. године, као и вишемесечних студентских протеста, који нису били предвођени опозицијом, али су јасно имали антивладиног карактера.

Стицајем околности, због законом предвиђених разлога за одржавање превремених избора наведене две локалне самоуправе још од 2013. године издвојили су град Зајечар и Општину Косјерић из редовног четворогодишњег циклуса на националном нивоу. Тако су избори у Зајечару и Косјерићу одржавани изоловано од већине осталих, у којима су локални избори одржавани 2012, 2016, 2020. и коначно 2023/2024. године.

Наравно, као и свака локална средина и Зајечар и Косјерић који су локалне изборе имали 2017, 2021. и 2025. године имали су

своје особености, па ћемо им у овом раду посветити мало више пажње.

Посебну пажњу овим изборима дала је и чињеница да је локални студентски покрет у Косјерићу подржао „грађанску” листу, уз услов да у основи коалициона листа опозиционих партија на изборе изађе без страначких обележја под називом „Уједињени за Косјерић”, иако је то била листа састављена од чланова странка Народног покрета Србије, Новог лица Србије и Србија центар, као и локалне Групе грађана „Чисти људи за чисти Косјерић”. Са друге стране, овакав договор студената и опозиционих странака првобитно је изостао у Зајечару, те су фактички наступиле једна опозициона страначка листа „Промена у коју верујемо” (Народни покрет Србије, Покрет слободних грађана, Странка слободе и правде, поједини истакнути чланови Демократске странке) и једна опозициона група грађана „Уједињени за спас Зајечара”, формално блиска десним политичким партијама (чланови Нове демократске странке Србије, Еколошког устанка и др). На обе листе су, дакле, узели учешћа и представници партија које су изборе бојкотовале, пре свих Демократска странка и Нова демократска странка Србије.

На претходна два изборна циклуса – 2017. и 2021. године Зајечар и Косјерић имају различита искуства. У Зајечару је било симптоматично то што је и 2017. (Листа „Покрет за Крајину” Бошка Ничића) и након 2021. (Листа Групе грађана „Домаћински за Зајечар” Ненада Ристовића, који је био и народни посланик Српске напредне странке у мандату 2022/2023. године), једна локална листа (група грађана) победила или бар имала изједначен резултат са Српском напредном странком, а одмах после избора, или пак након извесног времена једноставно је приступила Српској напредној странци и са њом формирала заједничку власт, или је пак формирала неку врсту сарадње са Српском напредном странком.

Општина Косјерић има „ореол“ једне од првих општина у којима је у периоду након обнове вишестраначког система на првим локалним изборима 1992. опозиција добила власт (Мијатовић 2016, 136). Па ипак, после 2013. године у Косјерићу је постојала јасна већина владајуће Српске напредне странке, првобитно са Новом Србијом и Демократском странком Србије, а потом са Социјалистичком партијом Србије, која је односила убедљиве победе на локалним изборима како 2013, тако и 2017. и 2021. године. При

томе, странке су задржале примат над локалним групама грађана које су у Зајечару имале већ годинама уназад израженију улогу.

Илустрације ради, даћемо резултате и одборнички састав на основу локалних избора у Зајечару и Косјерићу 2021. године.

У Зајечару највише гласова 2021. године освојила је коалиција око Српске напредне странке са 42,42% гласова, на другом месту је локални „др Ненад Ристовић – Победа” са 27,58% гласова. Треће место освојила је коалиција Социјалистичке партије Србије-Јединствене Србије са 8,44% гласова, а четврто Група грађана „Можемо боље, Драгана Рашић” са 7,18% гласова. Пето место припало је Група грађана „Дејан Крстић” са 3,10%, а шесто Група грађана „Заокрет-Доста је било!” (радило се о странци Доста је било) са 3,05%. Испод цензуса су остали: коалиција „Нада (Национално-демократска алтернатива) за Зајечар – Демократска странка Србије – Покрет обнове Краљевине Србије” са 2,64%, Група грађана „Монтоја и праведници – Драган Стаменковић” са 2,02% и Здрава Србија са 1,80%. Распоред мандата је био следећи: коалиција око Српске напредне странке 24, Група грађана „др Ненад Ристовић – Победа” 16, Социјалистичка партија и Јединствена Србија 4, Група грађана „Можемо боље” 4, Група грађана „др Дејан Ристић” 1 и Група грађана „Доста је било” 1 (Gradska izborna komisija grada Zaječara 2021). Власт су након избора формирале коалиција Српска напредна странка и Социјалистичка партија Србије – Јединствена Србија.

У Косјерићу је 2021. године победила коалициона листа Српске напредне странке и Социјалистичке партије Србије са 68,78% гласова. На другом месту била је Група грађана „Чисти људи за чисти Косјерић” са 13,59%, а на трећем била је Здрава Србија са 9,65% гласова. Четвртопласирана била је коалициона листа „Нада за Косјерић – Демократска странка Србије-Покрет обнове Краљевине Србије” са 7,29%, а петопласирана била је Српска радикална странка са 0,69%. Распоред мандата је следећи: Српска напредна странка – Социјалистичка партија Србије 20, Група грађана „Чисти људи за чисти Косјерић” 3, Здрава Србија 2 и Демократска странка Србије – Покрет обнове Краљевине Србије 2 мандата (Opštinska izborna komisija opštine Kosjerić 2021). Власт је након избора формирала коалиција Српске напредне странке и Социјалистичке партије Србије.

Ови избори прошли су у условима бојкота дела опозиционих странака – Демократска странка, Странка слободе и правде, Народна странка, а у Косјерићу и једне странке тадашње власти – Српски покрет обнове (Воžović 2021; Поповић 2025).

За локалне изборе у Зајечару 2025. године листе су поднели: Српска напредна странка, коалициона листа „Промена у коју верујемо – Угљеша Ђуричковић – Драгана Рашић” (са доминантом улогом Народног покрета Србије, Покрета слободних грађана и Странке слободе и правде, уз подршку група грађана „Заједно”, „Можемо боље”, „Монтоја и праведници”, „Заокрет”), Група грађана „Уједињени за спас Зајечара – Миладин Крстић – Мирко Јеленковић” (на листи су и чланови Нове демократске странке Србије, Еколошког устанка, Група грађана „Дејан Крстић”, Двери, Удружење „Сачувајмо Мали Извор и Тимочку крајину”), Социјалистичка партија Србије, Група грађана „Домаћински за Зајечар – Ненад Ристовић”, мањинска Коалиција за источну Србију (Влашка странка Мост и Румунска партија), Ми-Снага народа и Српски либерали – Да се струка пита.

За локалне изборе у Косјерићу 2025. године листе су поднели: Коалиција „Не дамо Србију” (Српска напредна странка, Социјалистичка партија Србије, Социјалдемократска партија Србије, Партија уједињених пензионера Србије, Покрет социјалиста и Српска народна партија), Група грађана „Уједињени за Косјерић” (Народни покрет Србије, Ново лице Србије, Србија центар и Група грађана „Чисти људи за чисти Косјерић”, без страначких обележја што је био услов за подршку локалног студентског покрета), те мањинска Руска странка (*Blic* 2025).

Изборе како у Зајечару тако и Косјерићу одлучили су да бојкотују, због непромењених изборних услова, Демократска странка и коалиција Нове демократске странке Србије и Покрета обнове Краљевине Србије. Таква одлука није наишла на одобравање локалног чланства, па је један број чланова ових странака нашао место на опозиционим листама. Демократска странка је донела одлуку да због тога не искључују своје чланове из чланства, док су Нова демократска странка Србије и Покрет обнове Краљевине Србије то учинили.

Интересантна је и чињеница да је на Главном одбору опозиционе Странке слободе и правде, одржаном у Новом Саду, 27. априла, председник Странке слободе и правде Драган Ђилас рекао

да је „модел из Косјерића добар и да га Странка слободе и правде подржава”. Парадоксална чињеница је да сама Странка слободе и правде, као и бројне друге опозиционе странке, нема одбор у Косјерићу, иако га је имао на претходним локалним изборима 2021. године које је бојкотовао (NI 2025). Чињеница о престанку постојања локалног одбора Странке слободе и правде у периоду између два циклуса локалних избора говори о погубном утицају бојкота локалних избора на страначке инфраструктуре.

Кључно локално питање у граду Зајечару, у коме живи (према процени из јуна 2023. године) 47.438 становника у 42 насељена места (Gavrilović 2024, 435), било је екологија, односно најава отварања рудника на територији града (локалитет Краљевица) и селима Звездан, Главатичево и другим од стране кинеске компаније Зиџин која је власник рударско-топионичарског гиганта – басена злата и бакра у суседном Бору, а који се види као потенцијална опасност за укупну животну средину у граду (Danas 2025b). Наравно, грађани су очекивали и реализацију пројеката економског развоја града, околних села и јачање путне инфраструктуре.

Од локалних тема у Општини Косјерић, у коме живи, такође према процени од 30. јуна 2023. године, 10.083 становника у 27 насељених места (Gavrilović 2024, 435), издвајале су се: висок број људи који напуштају општину, као и проблем незапослености и екологије, те проблеми неизграђене путне инфраструктуре како према околним градовима тако и према удаљенијим селима унутар општине (Insajder 2025).

Кампања се водила уобичајеним начинима промоције: трибинама широм општине, промотивним плакатима, посетама страначких лидера и државних функционера, те све више важним друштвеним мрежама. Наравно, није изостала и функционерска кампања са отварањем путних и инфраструктурних објеката. Уочи локалних избора у Зајечару и Косјерићу, владајућа Српска напредна странка одржала је митинг у Нишу 16. маја. Председник Србије, Александар Вучић, обишао је Зајечар 30. и Косјерић 31. маја 2025. године. Студентски покрет најавио је шест великих окупљања широм Србије у периоду од 17. маја до 6. јуна, и то у Суботици, Чачку, самом Зајечару под називом „Зајечар бира слободу” и „Слобода креће са Истока” 24. маја, те у Шапцу, Пожаревцу и коначно 6. јуна у Лазаревцу. Накнадно су под геслом „Децентрализација” 1. јуна

одржани протести у 34 места широм Србије. ПроГлас је одржао трибину у Зајечару 4. јуна.

По питању избора прво и основно питање било је и даље нерешено питање бирачког списка. Наиме, на изборима је у децембру 2023. године право гласа у Зајечару имало 47.864, од којих је гласало 24.728 или 51,66% , а у Косјерићу 9.002, од којих је гласало 6.194 или 68,84% уписаних бирача (Republički zavod za statistiku 2024a, 12–16). О несређености бирачког списка јасно говори чињеница да је у Зајечару било у бирачки списак било уписано 426 грађана више него што процене броја становника то говоре, док је у Косјерићу у бирачком списку број бирача био мањи за 1.081 од процењеног броја становника.

Ситуација са бирачким списком није битно промењена ни на локалним изборима 2025. године, па је тако у граду Зајечару било уписано 47.357, а у Општини Косјерић 8.897 бирача.

ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ У ЗАЈЕЧАРУ И КОСЈЕРИЋУ – РЕЗУЛТАТИ

Након дана испуњеног инцидентима и тензијама у Зајечару и Косјерићу (RTS 2025), 8. јуна 2025. године, први прелиминарни изборни резултати су показали победу Српске напредне странке и њених коалиција у обе локалне самоуправе. Исте вечери председник Србије Александар Вучић, објавио је победу Српске напредне странке и њене коалиције у Зајечару и Косјерићу, што је дан касније потврдила и Републичка изборна комисија, односно локалне изборе комисије. Представници студената и опозиционих листа најавили су протесте и судске спорове поводом наведених избора и прогласили су победу у обе локалне самоуправе.

Ипак, ситуација се у многоструко разликовала од претходног/их изборних циклуса. Изборне победе Српске напредне странке и њених коалиција испраћене су са далеко мање помпе. Затим, коалиција око Српске напредне странке однела је победу у Косјерићу номинално за 51 глас, па је однос у локалном парламенту износио 14 према 13 одборника у корист листе Српске напредне странке према опозиционој листи Групе грађана „Уједињени за Косјерић”.

У Зајечару је ситуација била јаснија јер је Српска напредна странка добила 27 мандата (коалициона Социјалистичка партија Србије наступала је самостално и остала испод цензусног прага),

док су две опозиционе листе „Победа у коју верујемо” (Народни покрет Србије, Покрет слободних грађана, Странка слободе и правде, чланови Демократске странке) и „Уједињени у за спас Зајечара” (Еколошки устанак, чланови Нова демократска странка Србије, групе грађана) освојиле 19, односно четири мандата, што ће рећи да је Српска напредна странка победила са 27 према 23 одборника из редова опозиције.

Процентуално, у Косјерићу Српска напредна странка са коалицијом има тек нешто преко 50% гласова, а опозициона коалиција „Уједињени за Косјерић” преко 49%. У Зајечару пак Српска напредна странка са 47% гласова и Социјалистичка партија Србије са непуних 3% нису такође добили већину гласова, тако да су опозиционе или пак листе које су бар формално биле опозиционе добиле готово истоветан број гласова, остављајући однос добијених гласова – 50% према 50%. Несумњиво је да су превагу Српској напредној странци у Зајечару у великој мери донеле опозиционе или бар формално опозиционе листе које су остале испод цензуса и познатог „преливања гласова” првопласираном политичком актеру који доноси примењени Д’Онтов систем.

Номинално у Косјерићу гласало је 7.489 бирача (84,17%). Српска напредна странка у коалицији са Социјалистичком партијом Србије, Социјалдемократском партијом Србије, Партијом уједињених пензионера Србије, Покретом социјалиста и Српском народном партијом осваја 3.686 (49,23%) гласова, а „Уједињени за Косјерић” 3.635 (48,54%) гласова. Мањинска Руска странка добија 48 (0,64%) гласова. Дакле, Српска напредна странка осваја 14, а „Уједињени за Косјерић” 13 мандата (Opštinska izborna komisija opštine Kosjerić 2025).

У Зајечару пак гласа 30.137 (63,64%) бирача. За Српску напредну странку гласа 14.199 (47,13%) бирача, за Коалицију „Промена у коју верујемо” 10.312 (34,23%), Коалицију „За спас Зајечара” 2.284 (7,58%). Испод цензуса остају Социјалистичка партија Србије са 896 (2,97%) гласова, Група грађана „Ненад Ристовић – Домаћински за Зајечар” 759 (2,52%), МИ – Снага народа 591 (1,96%) гласова, Српски либерали – Да се струка пита 289 (0,96%) гласова и мањинска Коалиција за Источну Србију са 277 (0,92%) гласова (Grad Zaječar 2025).

У послеизборном периоду опозиција подржана студентским покретом поднела је приговоре због неправилности на изборима.

Изборне комисије у Косјерићу и Зајечару одбиле су све приговоре, али је суд у Ужицу прегласавањем 19. јуна донео одлуку да се избори понове на једном бирачком месту (накнадно су избори заказани за 1. јул), док је суд у Зајечару вратио све приговоре опозиције градској изборној комисији на поновно одлучивање, који је све примедбе опозиције поново одбио, али је уследила и жалба опозиције Вишем суду у Зајечару, чиме се послеизборна криза додатно продужила.

Расплет избора није се догодио пре окупљања на које је позвао студентски покрет у Београду на Видовдан, 28. јуна. Студенти су неколико дана пред окупљање дали ултиматум Влади Србије да се распишу ванредни парламентарни избори, као и да се расформира камп присталица власти и дела студента у Пионирском парку испред зграде Председништва Србије. Рок за испуњење захтева био је 28. јун у 21 час. У Београду је одржан масовни протест, али ултиматум није прихваћен. Након митинга дошло је инцидентата између демонстраната и полиције, а већ два дана након митинга до спонтаних постављаних барикада на улицама од стране студената, грађана, делова опозиције, који су, такође, наишли на полицијску реакцију. У наредним данима у Београду и другим местима широм Србије почели су поновни масовнији скупови као и блокаде градских улица.

Поновљени избори на једном бирачком месту у Косјерићу одржани су у уторак 1. јула и на њима је победу однела Српска напредна странка, у изузетно напетом атмосфери која је пратила гласање. Резултати ових поновљених избора потврдили су минималну победу коалиције око Српске напредне странке над опозиционо – студентском листом „Уједињени за Косјерић” у односу броја одборника 14:13 (разлика у броју гласова подигла се у корист победника са 51 на и даље минималних 90 гласова – у првом кругу избора на овом бирачком месту опозиција је освојила 220 а коалиција око Српске напредне странке 125, а у другом кругу коалиција око Српске напредне странке 197, а опозиција 153), уз бројне критике опозиције на ток изборног дана.

Све наведено указује да је победа Српске напредне странке и њених коалиција у Косјерићу и Зајечару била прилично тесна, и да то, иако Косјерић и Зајечар нису репрезентативни узорак за целу Србију, показује да су опозиционе странке уз обилату помоћ студентских протеста, односно студентског покрета успеле да

остваре одређени успех, односно помак у односу на претходне локалне изборе.

Послеизборна догађања довела су и до сазнања о ванредном инспекцијском надзору Министарства државне управе, у којима је утврђено да је у бирачком списку у Зајечару било преминулих лица, интерно расељених лица, као и лица која немају пребивалиште на територији града Зајечара, што је све показивало раније недостатке бирачких спискова констатованих у Извештају ОДИХР са локалних избора 2023. и 2024. године (Kamenković 2025).

За разлику од Косјерића чија је Скупштина општине конституисана 4. августа верификацијом одборничких мандата (*Radio Slobodna Evropa* 2025), у Зајечару се наставила политичка криза и наредних месеци. Након првог заседања нове Скупштине града 8. јуна опозиција се жалила Вишем суду у Зајечару који је донео одлуку да „део мандата одборника није верификован у складу са законом”. Скупштина града је уз бројне инциденте, а у складу са препоруком Министарства за државну управу и локалну самоуправу поновила и извршила верификацију мандата на седници од 24. септембра 2025. године. И на њу је Вишем суду у Зајечару од стране опозиције уложена жалба, која је усвојена 8. октобра 2025. године и којом је конститутивна седница од 24. септембра 2025. године поништена. Према ставу водеће опозиционе листе „Промена у коју верујемо” следећи кораци су доношење одлуке Владе о Привременом органу и нови избори, док према тумачењу Министарства државне управе и локалне самоуправе „има простора само за увођење Привременог органа јер се у судској пресуди не спомињу нови избори” (*NIN* 2025).

ЗАКЉУЧАК

Редовни локални избори у Зајечару и Косјерићу, 8. јуна 2025. године, били су прво изјашњавање грађана након масовних студентских протеста, отпочетих крајем новембра 2024. године, а изазваних трагедијом обрушавања надстрешнице на железничкој станици у Новом Саду три седмице пре тога.

Претходни седмомесечни период уочи локалних избора у Зајечару и Косјерићу били су испуњени јаком политичком динамиком – студентским протестом, којем су се придружиле и државне високошколске установе широм Србије, средњошколске

установе, а делом и друге делатности (једномесечни штрајк адвоката, запослених у правосуђу и др.).

Првобитни став студената, који су уз сагласност већине наставног особља блокирали матичне факултете, био је да се на изборе не иде. Протоком времена, оштрим негаторским ставом власти, али и обостраним одбијањем да се започне са неком врстом дијалога, студентски покрет определио се за тражење што хитнијих парламентарних избора, на којима би учествовала само „Студентска листа” без представника опозиционих странака, које су све време декларативно подржавале студентски покрет и истицали захтеве за прелазном или експертском владом парламентарних странака на паритетном принципу која би требало да припреми демократске изборе.

По први пут за 13 година власти, Српска напредна странка није била спремна за ванредне парламентарне изборе, иако их на самом почетку протеста нудила, што је отворило бројне полемике да ли то значи да Српска напредна странка више није сигурна у изборну победу на евентуалним скорим изборима.

Локални избори у Косјерићу и Зајечару били су редовни и расписани су за последњи могући законски рок – 8. јуна 2025. године. Ситуација у ове две локалне самоуправе донекле се разликовала. Косјерић је био општина у којој је Српска напредна странка, још од промене власти 2012. године, успевала да одржи позицију водеће појединачне странке, иако је била свесна да без коалиционих партнера (првобитно Нове Србије, потом и Демократске странке Србије, а свакако и Социјалистичке партије Србије, Партије уједињених пензионера Србије, Покрета социјалиста, Српске народне партије) није у могућности да формира власт, али је то коалиционо релативно лако учинила и 2013. и 2017. године, посебно 2021. године имајући у виду погубну одлуку дела опозиционих странака да се локални избори бојкотују.

Зајечар као локална средина имала је пак своје особености. И 2017. и 2021. године долазило је до истоветног сценарија, у ком су се локални покрети и групе грађана успоставили као јака опозиција СНС, али је после избора једна од тих опција успоставила сарадњу и коалицију са СНС, чак колективно приступајући СНС. То је био случај са Покретом за Крајину Бошка Ничића 2017. који је чак и пред ове изборе био градоначелник, односно Група грађана „Победа,

Ненад Ристовић” 2021, чији је лидер постао и народни посланик СНС након парламентарних избора 2022. године.

Студентски покрет је осетно више пажње посветио Косјерићу, где је отворено упутио ултиматум локалним опозиционим странкама да ако желе њихову подршку морају да се уједине на једну листу без страначких обележја. Тако да је формирана коалиција Група грађана „Уједињени за Косјерић” са члановима странака које су имале своје испоставе у овој малој варошици у западној Србији – Народни покрет Србије, Ново лице Србије, Србија Центар, Група грађана „Чисти људи за чисти Косјерић”. Иначе, све опозиционе странке – изузев Демократске странке, Нове демократске странке Србије и Покрета обнове Краљевине Србије – изразиле су жељу да изађу на изборе, разуме се тамо где су имале своје локалне огранке, док су поменуте странке навеле да изборе треба бојкотовати јер нема услова за демократске изборе (при томе су Нова демократска странка Србије и Покрет обнове Краљевине Србије отишли најдаље јер су запретили да ће из чланства искључити све своје чланове који буду наступили на изборима).

У Зајечару су пак две опозиционе листе – „Промена у коју верујемо” и „Уједињени за спас Зајечара” биле начелно договорене још пре трагичног догађаја у Новом Саду. Оне су и предате у првобитно замишљеном облику да прва буде опција либералних, проевропских политичких снага (Народни покрет Србије, Покрет слободних грађана, Странка слободе и правде, поједини чланови Демократске странке), а друга наглашено деснијих, али и еколошких опција (пре рачунајући на бирачку базу Нове демократске странке Србије, Еколошког устанка и једног броја група грађана). Ситуација у односу на Косјерић била је другачија, јер су опозиционе странке прве наступиле са својим листама, па је на студентима остало да их подрже или не. Студентски покрет их је подржао, као што је то био случај и са невладиним сектором – ПроГлас и други.

Кампања је била дуга, и практично је била преко месец дана у фокусу пажње националне јавности. Са стране власти, обележила је јака функционерска кампања, испуњена радовима на локалној инфраструктури, укључивањем грађана две локалне самоуправе у бројне државне програме субвенција било кроз доделу различитих врста помоћи локалним домаћинствима, уз оптужбе опозиције да се ради на „куповини гласова”.

Изборни дан је такође прошао у јаким међусобним тензијама које су се на крају огледале у томе и да су обе стране прогласиле победу. Први званични резултати ишли су у корист Српске напредне странке који је однео тесну победу над ривалима из редова опозиције и студената, али без велике помпе и исказивања надмоћи што је био случај у претходним изборним циклусима.

Последице и закључци наведених избора су да је владајућа Српска напредна странка њихов формални победник, уз наглашенији успех опозиционих снага; да је јавност како у Србији тако и у локалним срединама изразито поларизирана; да је студентски покрет донео мобилизацију бирача незадовољних садашњом влашћу; да се Српска напредна странка много теже сналазила у околностима референдумске атмосфере са једном опозиционом листом (Косјерић), где готово да није било могуће расипање гласова, у односу на тамо где је то било могуће (Зајечар) и где се ослонила се на Д'Онтово систем расподеле мандата (сам по себи форсира највеће политичке актере и који им је са 47% гласова донео 55% одборничких места); коначно, да су бирачи поздравили окупљање а не уситњавање политичких актера, о чему говори иостанак самосталне листе Социјалистичке партија Србије испод цензуса у Зајечару.

Избори у Косјерићу и Зајечару показали су једну од особина локалних избора као „барометар избора” у коме на средини мандата националне владе могу показати промене у изборном опредељењу бирача, у конкретном случају јачање, стагнирање или пад како странака власти тако и опозиционих снага. Наведено ће до краја 2025. године извесно моћи да се уочи и на редовним локалним изборима у Неготину, Мионици и Сечњу, заказаним за 30. новембар 2025. године, при чему ће нарочито интересно бити политичко меандрирање политичких актера (пре свега заједнички или одвојени наступ странака власти или пак опозиционих партија и локалних студентских покрета и група грађана).

Наравно, све време остаје отворено и важно питање дијалога и спровођења препорука ОДИХР у циљу унапређења изборног процеса. О томе јасно говори послеизборна политичка криза са конституисањем Скупштине града Зајечара у месецима након спроведених избора.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Anderson, Christopher J., and Daniel S. Ward. 1996. „Barometar elections in comparative perspective.“, *Electoral studies* 15 (4): 447–460. DOI: 10.1016/0261-3794(95)00056-9.
- Blic. 2025. „Ko izlazi, ko bojkotuje, šta kažu vlast, opozicija i studenti – Vodič kroz lokalne izbore u Zaječaru i Kosjeriću: 'Biće veoma teško'.“ 27. april 2025. godine. <https://www.blic.rs/vesti/politika/lokalni-izbori-u-kosjericu-i-zajecaru-ko-izlazi-sa-kim-sta-kaze-vlast-sta-opozicija-a/xx6hcq0>.
- Božović, Nenad. 2021. „Kosjerić se sprema za izbore, deo opozicije u bojkotu.“ *NI*. 14. mart 2021. godine. <https://n1info.rs/vesti/kosjeric-se-sprema-za-izbore-deo-opozicije-u-bojkotu-kazu-vlada-strah/>.
- Danas. 2025a. „Studenti traže vanredne parlamentarne izbore.“ 5. maj 2025. godine. <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/studenti-traze-parlamentarne-izbore/>.
- Danas. 2025b. „Zamenik gradonačelnika tvrdi da rudnika na Kraljevici neće biti: Šta je sa ostatkom teritorije grada Zaječara?“ 29. april 2025. godine. <https://www.danas.rs/vesti/ekonomija/zajecar-rudnik-kraljevica-vladimir-videnovic/>.
- Gavrilović, Dušan, ur. 2024. *Statistički godišnjak 2024*. Beograd: Republički zavod za statistiku.
- Grad Zaječar 2025. Izveštaji Gradske izborne komisije grada Zaječara o rezultatima izbora za odbornike Skupštine grada Zaječara 8. juna 2025. godine, „Službeni list grada Zaječara“, br. 26/2025.
- Gradska izborna komisija grada Zaječara. 2021. Izveštaj Gradske izborne komisije grada Zaječara o rezultatima izbora za odbornike Skupštine grada Zaječara 28. marta 2021. godine, „Službeni list grada Zaječara“, br. 24/2021.
- Insajder. 2025. „Insajder u Kosjeriću: Studenti stali uz građansku listu, SNS pod pritiskom.“ 3. maj 2025. godine. <https://www.youtube.com/watch?v=gRVEF9sYpSM>.
- Jovanović, Milan, Matic, Petar. 2020. „Izbori odbornika skupština opština i gradova u Srbiji 1990–2020. godine.“ U: *Kako, koga i zašto smo birali: izbori u Srbiji 1990–2020*, ur. Milan Jovanović i Dušan Vučićević, 681–718. Beograd: Institut za političke studije, JP „Službeni glasnik“.
- Jovanović, Milan. 2009. „Izborni sistem lokalne samouprave u Srbiji – modeli za reformu izbornog prava“, U *Beograd: demokratska metropola*, prir. Vukašin Pavlović i Slaviša Orlović, 169–215. Beograd: Fakultet političkih nauka, Centar za demokratiju Fakulteta političkih nauka.

- Kamenković, Sonja. 2025. „U biračkom spisku u Zaječaru preminula lica, interno raseljena lica i birači bez prebivališta.” *N1*. 21. jul 2025. <https://n1info.rs/vesti/n1-saznaje-u-birackom-spisku-u-zajecaru-preminuli-interno-raseljeni-i-biraci-bez-prebivalista/>.
- Kasapović, Mirjana. 2003. *Izborni leksikon*. Zagreb: Politička kultura.
- Mijatović, Marko. 2016. *Lokalni izbori nakon obnove višepartijskog sistema u Republici Srbiji 1990–2015. godine*. Beograd: Fondacija Konrad Adenauer.
- N1*. 2025. „Parlamentarna opozicija zvanično traži prelaznu vladu u Srbiji.” 20. mart 2025. <https://n1info.rs/vesti/parlamentarna-opozicija-zvanicno-trazi-prelaznu-vladu-u-srbiji/>.
- NIN*. 2025. „Sud u Zaječaru ponovo poništio konstitutivnu sednicu skupštine. Opozicija traži nove izbore, Paunović: Nema ponavljanja.” 24. oktobar 2025. <https://www.nin.rs/politika/vesti/92881/sud-u-zajecaru-ponovo-ponistio-konstitutivnu-sednicu-skupstine>.
- Opštinska izborna komisija opštine Kosjerić. 2021. Izveštaj Opštinske izborne komisije opštine Kosjerić o rezultatima izbora za odbornike Skupštine opštine Kosjerić 28. marta 2021. godine, „Službeni list opštine Kosjerić”, br. 8/2021.
- Opštinska izborna komisija opštine Kosjerić. 2025. Rezultati izbora za Skupštinu opštine Kosjerić održanih 8. juna i 1. jula 2025. godine, „Službeni list opštine Kosjerić”, br. 25/2025.
- Popović, Aleksandra. 2021. „Bojkot jači u Zaječaru nego u Kosjeriću.” *Danas*. 23. februar 2021. <https://www.danas.rs/vesti/politika/bojkot-jaci-u-kosjericu-nego-u-zajecaru/>.
- Radio Slobodna Evropa*. 2025. „Konstituisana Skupština opštine Kosjerić, mesec dana nakon ponovljenih izbora.” 4. avgust 2025. <https://www.slobodnaevropa.org/a/kosjeric-srbija-konstituisana-skupstina-opstine/33494109.html>.
- Republički zavod za statistiku. 2024a. *Izbori za narodne poslanike Narodne skupštine Republike Srbije 17. decembar 2023. godine*. Beograd: Republički zavod za statistiku.
- Republički zavod za statistiku. 2024b. *Lokalni izbori 2024: Republika Srbija*. Beograd: Republički zavod za statistiku.
- RTS*. 2025. „Glasanje u Zaječaru i Kosjeriću – kako je protekao izborni dan?” 8. jun 2025. <https://www.rts.rs/lat/vesti/politika/5727989/izbori-lokalni-zajecar-kosjeric.html>.
- Stepanov, Radivoj. 2008. *Uvod u politiku i politički sistem*. Novi Sad: Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Medditeran publishing.

Marko R. Mijatović*

Independent researcher, Belgrade

LOCAL ELECTIONS IN ZAJEČAR AND KOSJERIĆ, 2025

Resume

The regular local elections in the city of Zaječar and the municipality of Kosjerić, held on June 8, 2025, represented the first vote of Serbian citizens in the two local governments mentioned above, in the changed socio-political circumstances caused by the Novi Sad tragedy on November 1, 2024, in which sixteen people died after the collapse of a canopy at the Railway Station, and which culminated in student demonstrations that began at the end of the same month, first by students and professors of the Faculty of Dramatic Arts, and then by other faculties and universities in Serbia, which gained momentum in early 2025 and culminated with a protest in Belgrade in mid-March that gathered several hundred thousand people.

The involvement of students (or as we will call the student movement in the text) significantly changed the political landscape of Serbia – through, as public opinion polls have shown – a decline or even stagnation in the popularity of the ruling party, but also of opposition parties, with a sharp increase in the popularity of the student movement as a potential future political force. The first opportunity to demonstrate the new balance of political forces was the regular local elections in Zaječar and Kosjerić, scheduled for June 8, 2025. Although the opposition lists, with the support of the student movement, failed to win, their success turned out to be far more significant than in previous elections in these local governments.

* E-mail address: markomijatovic78@gmail.com; ORCID: 0009-0008-9948-2287.

Keywords: local elections, Republic of Serbia, political parties, City of Zaječar, Municipality of Kosjerić

^{**} Овај рад је примљен 28. октобра 2025. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 08. децембра 2025. године.